

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Mladoletniška kriminaliteta in mladoletniško nasilje: Ugotovitve evropske študije o prestopništvu in preventivnih dejavnostih

Priporočila za prakso

dr. Gorazd Meško, vodja raziskave

Eva Bertok, raziskovalka

YouPrev

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Co-financed by the European Commission within the Daphne III programme by DG Justice, Freedom and Security and coordinated by German Police University (DHPol).

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors; the European Commission cannot be held responsible for either its content or for any use which might be made of the information contained therein.

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Mladoletniška kriminaliteta in mladoletniško nasilje: Ugotovitve evropske študije o prestopništvu in preventivnih dejavnostih

Priporočila za prakso

dr. Gorazd Meško, vodja raziskave
Eva Bertok, raziskovalka

YouPrev

Kaj je namen gradiva?

V tem gradivu so na voljo aktualne informacije o prestopniškem vedenju mladih in pristopi k preventivnemu delu na tem področju. Gradivo je namenjeno vsem poklicem, ki se ukvarjajo s pojavom mladoletniškega prestopništva in njegovega preprečevanja.

Na čem temelji gradivo?

Gradivo temelji na raziskavi o kriminaliteti mladih, nasilju med mladimi ter preprečevanju mladoletniškega prestopništva. Ugotovitve temeljijo predvsem na rezultatih mednarodne študije, ki jo je financiral program Evropske komisije – program DAPHNE III. Študija z naslovom „Deviantnost in nasilje mladih: perspektiva evropskih strokovnjakov z različnih področij glede preventive in nadzora“ (YouPrev).

Pri raziskavi so sodelovale univerze in raziskovalne ustanove iz Belgije, Nemčije, Portugalske, Slovenije, Španije in Madžarske.

Kaj je raziskava YouPrev?

YouPrev je raziskava, ki se je izvajala med letoma 2011 in 2012 v šestih evropskih državah. Financirala jo je Evropska komisija.

Študija je med drugim preučevala izkušnje mladih s kriminaliteto, nasiljem in prestopniškim vedenjem; dejavnike, ki vplivajo na sodelovanje v prestopniških dejanjih; izkušnje in ocene preventivnih dejavnosti, v kateri so mladi sodelovali, kot tudi oceno strokovnjakov o prihodnosti prestopništva ter ovire pri preventivnem delu na tem področju na slovenskem. Del raziskave YouPrev predstavljajo ankete, s katerimi smo zajeli skoraj 2000 mladih iz območja Ljubljane in Kranja. Poleg anketiranja smo izvedli skupinske pogovore z mladimi in strokovnjaki s področja mladoletniškega prestopništva.

V iskanju odgovorov na zastavljena vprašanja smo uporabili več metodoloških pristopov. Mladi so imeli možnost neposredno izraziti svoje mnenje. V ta namen smo uporabili raziskovalno metodo samonaznanitve: mladi ljudje so nam zaupali svoje izkušnje s kriminaliteto oziroma deviantnim vedenjem, tako v vlogi storilcev, kot tudi žrtev.

1 Pojavnost mladoletniškega prestopništva

Statistično gledano je normalno, da mladi v obdobju adolescence kažejo nekatere oblike deviantnega vedenja.

Raziskave prestopniškega vedenja kažejo, da velik delež mladih vsaj enkrat stori prestopniško dejanje – bodisi v obliki tatvine v trgovinah, nasilja nad vrstniki ali celo v poizkušanju drog. Razvoj identitete v adolescenci pomeni tudi eksperimentiranje z vlogami in normami ter preizkušanje mej, ki so mladostnikom postavljene. Izsledki tujih raziskav so pokazali, da je večina dejanj, o katerih poročajo mladi, precej milih. To potrjujejo tudi izsledki raziskave YouPrev v Sloveniji, kjer je sodelovalo 1991 mladih iz 8. in 9. razreda osnovne šole in 1. letnika srednje šole.

- Dobra petina ali 22 % anketirancev in 14,8 % anketirank, ki so sodelovali v raziskavi je v letu 2011 izvršilo vsaj eno prestopniško dejanje. Med njimi prevladujejo (predstavljeni so odstotki za oba spola skupaj) grafitiranje (12,3 %), tatvina v trgovini (9,7 %), poškodovanje tuje lastnine (6,5 %), kraja stvari (denarja) od druge osebe (7,2 %) in nošnja orožja ali drugega predmeta, ki se ga lahko uporabi kot orožje (5,2 %).
- 27,9 % fantov in 21,5 % deklet je v že poizkusilo droge (alkohol ni vštet). Veliko večino mladostnikov bi lahko opredelili zgolj kot „radovedne“, saj so droge poizkusili zgolj enkrat ali dvakrat, relativno malo anketirancev je droge uživalo večkrat.

Tako lahko rečemo, da zgolj pojav določenih prestopniških vedenj v adolescenci ne pomeni razloga za preplah ali za mišljenje, da „so mladi že na napačni poti“. Seveda to ne velja za primere resnega nasilja, za posameznike, ki so prijavili več posamičnih dejanj, posameznike, ki so prijavili najbolj resne primere naštetih dejanj ter seveda pogoste uživalce drog.

2 Mladoletniško prestopništvo in sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije

Kršenje avtorskih pravic z razširjanjem digitalnih medijev je najbolj pogost prestoppek, o katerem so poročali mladi v raziskavi YouPrev.

Z napredkom na tehnološkem področju so se pojavile tudi nove oblike kriminalitete, ki so s temi tehnologijami povezane. Da se področje kršenja avtorskih pravic z razširjanjem digitalnih medijev vedno bolj širi, hkrati pa se taka dejavnost vse bolj dojema kot legalna, je opozarjalo kar nekaj raziskav, raziskava YouPrev pa njihovim ugotovitvam pritrjuje, in sicer:

- Nelegalno razširjanje digitalnih medijev je bilo med anketiranci močno razširjeno; kar 59,9 % anketirancev in 47 % anketirank je dejalo, da je v zadnjem letu vsaj enkrat z interneta kopiralo datoteke na svoj računalnik. Odstotek mladih, ki so priznali to dejanje, je bistveno večji od odstotka mladih, ki so poročali o kateremkoli drugem prestopniškem dejanju.
- Za več kot 24 % anketirancev (ali skoraj polovico tistih, ki so poročali o nezakonitih prenosih) je bilo to dejanje njihovo edino prestopniško dejanje v zadnjem letu.
- Mladi so poročali o nezakonitem razširjanju medijev tudi v primerih, ko so bili popolnoma proti tatvinam v trgovini.
- Četudi morda mladi vedo, kakšna so pravila glede kršitve avtorskih pravic, zaradi narave tega početja in občutka anonimnosti menijo, da ne »delajo nič narobe« oziroma »počnejo enako, kot vsi ostali«. Pogosto tudi težko presodijo, ali je določeno razširjanje digitalnih medijev dopustno ali ne.
- Sodišča obravnavajo zgolj zanemarljiv delež podobnih kaznivih dejanj, zato v družbi prevladuje mnenje, da je možnost odgovarjanja za prestoppek zelo majhna.
- Področje nezakonitega prenosa podatkov je zelo občutljivo področje, kjer strokovnjaki svarijo pred pretirano kaznovalnostjo. Menijo, da bi za ureditev področja kršitve avtorskih pravic bila potrebna sprememba v razmišljanju na ravni celotne družbe – da bi ljudje dojeli, zakaj je nezakonito prenašanje narobe.

- Po mnenju strokovnjakov bi bila najbolj smiselna preventivna dejavnost medijska vzgoja v okviru šole ter seveda neformalna preventiva v družinskem okolju.

3 Strokovna mnenja o trendih mladoletniškega prestopništva do leta 2025

Strokovnjaki so predstavili pričakovane spremembe na področju mladoletniškega prestopništva, pri tem pa osvetlili tudi demografske spremembe, tehnološke spremembe in družbene delitve, ki naj bi bile navzoče leta 2025.

V sklopu raziskave YouPrev smo opravili intervjuje s strokovnjaki z različnih področij o tem, kaj se bo v naslednjih petnajstih letih po njihovem dogajalo na področju mladoletniškega prestopništva. Če poskušamo povzeti njihove ugotovitve:

1. Prav vsi strokovnjaki; kriminalisti, socialni delavci/psihologi v šolah in socialni delavci na Centrih za socialno delo, so bili mnenja, da se mladoletniška kriminaliteta v naslednjih letih ne bo bistveno spremenila. Strokovnjaki si tudi ne obetajo sprememb v številu dejanj, četudi so kriminalisti opozarjali na uradne policijske statistike, ki kažejo padec skupnega števila dejanj. Večino je skrbel porast temnega polja kriminalitete na področju sodobne tehnologije, saj je zaradi hitrega napredka tehnologije to področje postalo skoraj neobvladljivo.
2. Na demografskem področju strokovnjaki Eurostata predvidevajo, da se bo delež mladih v slovenski populaciji v naslednjih petnajstih letih sicer povišal iz 14 % na 14,7 %, vendar bo nato do leta 2060 predvidoma padel na 13 %, medtem ko se bo življenjska doba prebivalcev povečevala. To bo lahko vplivalo tudi na nižje število pojavov mladoletniškega prestopništva.
3. Slovenski strokovnjaki, še posebno predstavniki Centrov za socialno delo in šol, so opozorili na problem večanja razlik med ljudmi oziroma vso večjo socialno neenakost. Zaradi neenakosti, so dodali, bodo mladi v prihodnosti živeli v zelo različnih pogojih, kar bo vodilo, še posebno, če bodo v prihodnosti uvedene šolnine ob hkratnem ukinjanju štipendij za otroke iz

socialno ogroženih družin, v še večjo marginalizacijo revnih. O podobnih rezultatih intervjujev so poročali tudi vsi tuji partnerji.

4. Strokovnjaki so napovedali rast z informacijsko–komunikacijskimi tehnologijami povezane kriminalitete; redki so izrazili skrb zaradi piratstva ali prenašanja datotek, nekoliko več jih je bilo zaskrbljenih zaradi „hekerstva“ in kraje zaupnih podatkov, ki so sedaj na internetu. Najbolj, tu so prednjačili predstavniki šol in Centrov za socialno delo, pa jih skrbijo grožnje in norčevanje preko spleta, ki je zaradi anonimnosti pri storilcih takih dejanj vse bolj popularno. Strokovnjaki so opozarjali tudi na nevarnost za psihološko dobrobit mladih žrtev takega nasilja.

4 Dejavniki tveganja mladoletniškega prestopništva

Ločevati je potrebno med dejavniki tveganja mladoletniške kriminalitete in dejavniki tveganja mladoletniškega nasilnega vedenja. Pri obeh pojavih lahko govorimo tako o osebnostnih dejavnikih kot tudi okolju (družini, šoli, prijateljih, sosedih). Napovedne spremenljivke, npr. vandalizma, se v adolescenci nekoliko razlikujejo od spremenljivk nasilniških prestopniških dejanj. Medtem ko sta uživanje drog in stik s prestopniškimi vrstniki pomembna napovedovalca za vse oblike prestopniškega vedenja, pa sta sprejemanje moralnih načel (koliko se posameznik strinja z v vprašalniku naštetimi moralnimi načeli) in starševsko spremljanje (kako dobro so starši seznanjeni s početjem otroka ipd.) boljša napovedovalca za prestopniška dejanja poškodovanja tujih stvari, vandalizma kot nasilniška prestopniška dejanja.

Četudi je pojav mladoletniškega prestopništva močno razširjen, lahko opazimo bistvene razlike med oblikami in resnostjo dejanj glede na določene dejavnike.

Raziskava YouPrev potrjuje splošne ugotovitve tujih raziskav: prestopniški fantje so poročali o več negativnih dejavnikih kot dekleta, kar je najbolj izraženo pri tistih, ki so bili udeleženi v nasilnih dejanjih, malo manj pa za fante, ki so izvajali tatvine in vandalizem. Pri obeh skupinah je bilo izmerjeno prekomerno uživanje alkohola in prepovedanih drog. Vsi mladi, ki so sodelovali v več kot petih različnih prestopniških dejanjih, so dejali, da imajo prijatelje, ki so izvajali tatvine ali jemali droge (ali oboje), dve tretjini pa, da so njihovi prijatelji izvajali nasilna dejanja.

Izsledki raziskave YouPrev kažejo na to, da imata premoženjska kriminaliteta in nasilništvo mladih nekaj skupnih, pa tudi nekaj različnih dejavnikov. Stik z delinkventnimi vrstniki je dejavnik, ki vpliva na obe skupini, kar velja tudi za pitje alkohola in uživanje drog ter šibko sprejemanje norm in šibko moralnost. Poglejmo si še nekaj dejavnikov, ki so specifični:

- V skladu s tujo literaturo smo ugotovili, da je eden od dejavnikov tveganja za nasilna prestopniška dejanja strinjanje z normami moškosti, ki legitimizirajo nasilje. Strinjanje z normami je lahko tudi kulturno pogojeno, vendar je hkrati lastnost marginaliziranih mladih moških, ki dokazujejo svoj status z agresivnostjo.
- Pri mladih z nizko stopnjo samonadzora obstaja večja verjetnost nasilnih prestopniških dejanj. Samonadzor je središčni pojem tako imenovane „splošne teorije kriminalitete“, ki sta jo osnovala Gottfredson in Hirschi in predpostavlja, da je želja po takojšnji zadovoljitvi univerzalna človeška lastnost, ki pa jo bolj ali manj uspešno krotimo s preložitvijo zadovoljitve, česar naj bi se naučili v otroštvu. Zlasti med mladimi je nizka samokontrola dejavnik, ki se je v mnogih študijah prestopništva izkazal za ključnega napovedovalca prestopništva.
- Moški spol ostaja pomemben dejavnik tveganja za nasilna prestopniška dejanja, tudi ko nadzorujemo vpliv ostalih značilnosti prestopnika. Rezultati raziskave YouPrev so pokazali, da dejavnik spola pri premoženjski kriminaliteti, četudi so v povprečju dekleta poročala o manj izvršenih dejanjih, ob upoštevanju drugih dejavnikov, kot so sprejemanje norm, prestopništvo prijateljev in starševsko nadzorovanje ni vplival na izvrševanje te vrste prestopniških dejanj.
- Pri prestopništvu, katerega glavni namen je premoženjska korist, je ključnega pomena nadzor staršev. Če starši ne vedo, kje se otrok nahaja, s kom se druží in kaj počne, je nevarnost za prestopništvo večja. Eden od izsledkov raziskave je tudi, da je sprejemanje norm dober napovedovalec uničevanja tuje lastnine. Povedano drugače, manj kot mlad človek dojema določena prestopniška dejanja kot neprimerna, večja je nevarnost, da bo izvršil dejanje uničevanja tuje lastnine.

Izsledki raziskave o dejavnikih tveganja nam kažejo, kje so mladi ljudje najbolj ranljivi, zato se jih lahko uporabi pri načrtovanju preventivnih ukrepov.

5 Večkratni storilci in njihov delež prestopniških dejanj

Majhna skupina mladih (44 izmed 1991 sodelujočih v raziskavi ali 2,2 % vzorca), ki je poročala a ponavljajočem nasilnem vedenju, je poročala tudi o izvajanju velike večine vseh prestopniških dejanj.

Čeprav smo mladoletniško prestopništvo opredelili kot stvar odraščanja, kjer so takšna dejanja redka in ne povzročajo veliko škode, na žalost obstaja majhen delež mladih (v slovenskem vzorcu 2,2 %), ki izvrši veliko večino vseh prijavljenih dejanj. To je še posebej razvidno pri številčnosti hujših prestopniških dejanj.

Če pogledamo sociodemografske značilnosti večkratnih storilcev prestopniških dejanj (tistih anketirancev, ki so poročali o petih prestopniških dejavnostih ali več) lahko vidimo, da jih je kar 89,7 % moškega spola. Starostne razlike med skupinami niso velike, je pa bistveno večji delež mladih, ki so bili udeleženi v več prestopniških dejavnostih, neopravičeno izostal od pouka (84,6 % ali skoraj štirikrat večji delež kot pri anketirancih, ki niso poročali o prestopniških dejavnostih). Večji je tudi delež tistih mladih, ki živijo v gospodinjstvu brez matere ali očeta. Zaposlitev očeta ni imela zaznanega učinka na prestopništvo, medtem ko je enkrat večji delež mladih, ki so bili rojeni v tujini, poročal o prestopništvu. V skladu s pričakovanji je pitje alkohola in uživanje marihuane ter drugih substanc imelo vpliv na prestopništvo (38,2 % jih je bilo opitih več kot dvakrat v zadnjem mesecu, v primerjavi z 3,3 % neprestopnikov; 32,4 % jih je kadilo marihuano v zadnjem mesecu v primerjavi z 4,3 % neprestopnikov, 82,9 % jih je imelo izkušnje z drogami v življenju, za razliko od 17,4 % neprestopnikov).

Posebno nas lahko skrbi dejstvo, da so vsi mladi, ki so poročali o več kot petih prestopniških dejanjih dejali, da imajo prijatelje, ki uživajo droge ali izvajajo premoženjske prestopke, skoraj dve tretjini pa jih ima prijatelje, ki izvajajo nasilne prestopke.

Tudi pri bolj zahtevnih dejavnostih tveganja, ki so sestavljeni iz vrste spremenljivk (npr. samonadzor – kako dobro se posameznik lahko zadrži, da ne stori prestopniškega dejanja ipd.) se je skupina večkratnih prestopnikov ločila od skupine, ki ni sodelovala v prestopniških dejanjih. Imeli so nižjo stopnjo samonadzora, manj so se strinjali z družbenimi normami, bolj so se strinjali z normami moškosti, ki legitimizirajo nasilje. To skupino so znatno manj nadzorovali starši, posamezniki pa so živeli v bolj neorganiziranih soseskah.

Seveda pa moramo dodati, da je nasilno vedenje teh mladih lahko pogojeno z njihovo izkušnjo biti žrtev. Med večkratnimi storilci prestopniških dejanj je bil odstotek mladih, ki so bili žrtev nasilja precej višja kot v neprestopniški skupini (17,9 % v primerjavi z 2,4 % pri pretepanju, 15,4 % v primerjavi z 2,5 % pri nasilju zaradi drugačnosti – veroizpovedi, barve kože ipd.). Mladoletni prestopniki so torej tudi pogosto žrtve. Več kot polovica (52,3 %) mladih, ki so storili več kot pet različnih prestopniških dejanj, je bila viktimizirana, medtem ko je bilo žrtev med neprestopniki dobro tretjino (33,7 %).

6 Preprečevanje prestopništva – kaj je pomembno z vidika mladih?

Po oceni mladih lahko starši in prijatelji največ pripomorejo k odvračanju mladih od prestopniškega vedenja.

V raziskavi YouPrev smo mladostnike spraševali tudi o tem, kdo je najbolj po-memben pri preprečevanju delinkventnega vedenja mladih – ali so to starši, učitelji, socialni delavci, policija, prijatelji ali trenerji. Mladi so lahko našteali tudi druge ljudi, ki so po njihovem mnenju pomembni. Največkrat so naštevali stare starše ter ostale sorodnike, nekaj anketirancev pa je omenilo tudi sosedo.

Visok pomen pri preprečevanju kriminalitete mladih, ki so ga mladi pripisali prijateljem in staršem, potrjujejo tudi tuje raziskave:

- V obdobju adolescence postane mnenje vrstnikov in prijateljev pomembnejše od mnenja staršev. Mlade zanima, kaj si mislijo njihovi vrstniki tudi zato, ker so jim bližje, bolj podobni, zato takrat intenzivno poteka socializacija med vrstniki.
- Starši so pomembni zato, ker posredujejo norme, pravila in nadzorujejo obnašanje otrok. Pozitiven odnos in navezanost na starše bistveno zmanjša verjetnost prestopniškega vedenja. Po drugi strani napadalnost in konflikti v družinskih odnosih lahko vplivajo na povečanje verjetnosti prestopniškega vedenja.

V primerjavi s pomenom, ki ga mladi pripisujejo vrstnikom in staršem, so ostali omenjeni poklici po njihovem mnenju bistveno manj pomembni. Pri tem je še posebno zanimiv nizek pomen, ki ga mladi pripisujejo učiteljem, saj z njimi

preživijo dobršen del dneva. Razveseljuje nas lahko dejstvo, da mladi pripisujejo dokaj velik pomen policiji in nekoliko manj socialnim delavcem.

Poleg spraševanja o morebitnih izvajalcih preventivnih dejavnosti smo mlade povprašali tudi o metodah, ki se jim zdijo najbolj primerne za reševanje te problematike, kaj bi bilo torej najbolj učinkovito, kar bi mlade ljudi odvrnilo od nedovoljenih dejanj. Velika večina mladih je menila, da bi delovalo poslušanje težav mladih, da bi pomagalo tudi ponujanje boljših možnosti za preživljanje prostega časa.

Seveda moramo opozoriti, da je nekoliko manj kot petina anketirancev menila, da bi tudi strožje kaznovanje prispevalo k preprečevanju prestopništva. Nekateri mladi so kot metodo preprečevanja izdvojili pretepanje, kar lahko nakazuje na to, kako so navajeni reševanja podobnih problemov v lastni družini, ali pa je to zgolj povezano s pretiranim poudarjanjem lastne moškosti (vsi tovrstni anketiranci so bili namreč fantje).

Mlade smo spraševali tudi o tem, kaj bi naredili, da bi zmanjšali pitje alkohola/ uživanje drog in zmanjšali nasilje v šoli, če bi bili sami v vlogi učitelja. Tretjina mladih je zapisala, da bi kot učitelji mladim razložila o škodljivosti pitja alkohola in uživanja drog; desetina, da bi se pogovarjali z mladimi in da bi imeli več predavanj na to temo; trije odstotki so bili mnenja, da bi srečanje z ozdravljenim narkomanom ali alkoholikom pozitivno vplivalo na mlade, nekoliko več, da bi bilo dobro mlade seznaniti z več informacijami o obeh pojavih. Dvajset posameznikov je zapisalo, da bi se ukvarjali s starši in jim zaupalo svoje izkušnje na tem področju, dvanajst pa, da bi poizkušali izvedeti več o problemih, ki jih imajo mladi. Glede vprašanja o preprečevanju nasilja v šolah, so bila dekleta bolj odločena, da bi se pogovorile z mladimi oziroma s celotnim razredom, povedale bi jim, kakšne so posledice in zakaj je takšno početje slabo.

7 Preprečevanje prestopništva – mnenja strokovnjakov

Strokovnjaki poudarjajo problem nadzora in ocenjevanja preventivnih programov. Zadovoljni so s stanjem medinstitucionalnega sodelovanja, vendar poudarjajo, da preventivnimi programi niso prisotni v vseh regijah enakomerno, temveč so veliko bolj prisotni v večjih urbanih središčih. Strokovnjaki se strinjajo, da bi se preventivne dejavnosti morale začeti izvajati bolj zgodaj – že v začetku osnovnega šolanja.

Ugotovitve na podlagi anketiranja in intervjuvanja strokovnjakov s področja policije, socialnega dela in šolstva so:

- Preventivni programi so osredotočeni na urbana središča, tako da je včasih težko pridobiti izvajalca, ki bi predaval v bolj oddaljenih krajih. Predstavniki šolstva so dejali, da nimajo metode, po kateri bi izbrali najbolj primeren program za svoje učence, saj ne obstaja seznam, kjer bi bile zapisane starostne skupine in področja, ki jih izobraževanje pokriva. Tako se zanašajo na izkušnje ostalih šol ali pa pripravijo svoja gradiva glede na potrebe, ki jih pri mladih opazijo. Strokovnjaki vseh področij opozarjajo na pomen ocenjevanja programov.
- Predstavniki šol se strinjajo, da bi s preventivnimi programi morali začeti bolj zgodaj, pri mlajših učencih, vendar poudarjajo, da bi za takšne programe morali imeti posebne pristope (gledališke predstave o nasilju ipd.; več poudarka na pogovoru in izražanju mnenj).
- Uspešna preventiva poizkuša zmanjševati dejavnike tveganja za prestopništvo in nasilje s krepitvijo spretnosti za izogibanje izvajanju prestopkov, in varovalnih dejavnikov. Varovalni dejavniki niso omejeni zgolj na osebo, temveč tudi na ožjo in širše družbeno okolje (družina, soveska, šola, delovno mesto itd.), s čimer se v Sloveniji še nismo resneje ukvarjali, poudarjajo šolniki.
- Dobri preventivni projekti zahtevajo stabilno in zanesljivo financiranje. Slovenski strokovnjaki so v večini sicer izražali zadovoljstvo s stanjem na tem področju, vendarle moramo pri tem omeniti, da so prav vsi predstavniki društev in nevladnih organizacij izrazili nezadovoljstvo s stanjem financiranja na tem področju.

Tuja literatura o ocenjenih preventivnih programih:

- Blueprints for Violence prevention, Boulder, Colorado, Združene države Amerike; vsebuje preventivne programe, ki so zadostili strogim ocenjevalnim merilom glede osnutka, učinkovitosti in merjenja učinkovitosti preventivnih programov. Gradivo v angleškem jeziku dostopno na:
<http://www.colorado.edu/cspv/blueprints/index.html>.
- Systematic Reviews of Campbell Collaboration; Campbell Collaboration je mreža akademikov in praktikov, ki ocenjujejo pristope glede na njihova raziskovalna področja. Gradivo v angleškem jeziku dostopno na:
<http://www.campbellcollaboration.org/library.php>
- Grüne Liste Prävention je nemški projekt, ki izhaja iz zbirke podatkov projekta „skrbelih skupnosti“ in vsebuje projekte na področju nasilja, kriminalitete, odvisnosti in drugih odklonskih pojavov. Seznam je razdeljen na „dokazano učinkovite projekte“, „verjetno učinkovite projekte“ in „teoretsko dobro zasnovane projekte“. Gradivo v nemškem jeziku dostopno na:
<http://www.gruene-liste-praevention.de/nano.cms/datenbank/information>.

Osnovni podatki

Založba:

Univerza v Mariboru
Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova ulica 8
SI-1000 Ljubljana

Kontaktna oseba:

Red. prof. dr. Gorazd Meško
gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Oblikovanje in izdelava: Hubertus Wittmers, Medicom Marketing GmbH, Nemčiji

Mladoletniška kriminaliteta in mladoletniško nasilje:

Ugotovitve evropske študije o prestopništvu in preventivnih dejavnostih (YouPrev)

Sodelovanje med

